

גמרא:

והוינן בה: דם מוקדשין מאי טעמא לא חייב בכסוי? (7)

אילימא משום דרבי זירא. דאמר רבי זירא: השוחט — צריך שיתן עפר למטה מהדם! דהיינו, שלא ישחוט על קרקע קשה אלא ישים על הקרקע קודם השחיטה עפר רך (8), ועפר למעלה כדי לכסות בו את הדם, שנאמר "ושפך את דמו — וכסהו בעפר", ודרשינן: "עפר" לא נאמר שיהא משמע שרק מלמעלה יהא הדם מכוסה בעפר, אלא

"בעפר", דמשמע שהדם יהא עטוף מכל צדדיו בעפר. מלמד: שהשוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה!

והבא, בדם המוקדשין, לא אפשר ליתן עפר מלמטה, שהרי סדר הקרבת קרבנות העופות הוא שמולקין אותם ומזים את הדם, וממצים את הדם שבצוארם על קיר המזבח, ואם כן היכי ליעביר?

ליתב עפר על קיר המזבח קודם מצוי הדם, וליבטליה לעפר שם, והיינו שיקבענו לעפר שם כדי שישאר כך לעולם, הרי קמוסיה

ממעט נחירה אלא אם אינה מתרת באכילה, ומשמע כי אף אם נאמר "שחיטה" נכללת בכך מליקה המתרת. ויתכן שדברי תוס' כדעת רבי שמעון שגדר השחיטה תלוי רק בהיתר אכילה, ומליקה אינה מתירה, כי ההיתר לכהנים הוא מדיני הקרבן, [ראה באתון דאורייתא [כלל א] שהאריך בזה] ולכן הוצרכו לומר שלא נאמר "שחיטה" בכיסי הדם.

ובאור שמח [פי"ד משחיטה] כתב שאילו נאמר "שחיטה" לא היתה מליקת קדשים נכללת בזה, שהרי שחיטה פוסלת בו, וכיון ששחיטה אינה מחייבת בכיסי אי אפשר לחייבו מצד "מליקתו כי היא שחיטתו" ולכן נקטו תוס' שלא נאמר "שחיטה" בכיסי, וראה קהילות יעקב [סי' יא] ולהלן [פה, א] נוסף עוד.

8. תוס' הביאו דברי רש"י לעיל [לא, א] שעפר למטה טעון הזמנה בפה, והש"ך [סקי"ב] כתב שאין צורך בהזמנה אלא למצוה מן המובחר, אולם בתבואות שור ביאר שכוונת רש"י שלא שייך מעשה כיסוי מלמטה אחר שחיטה שכבר נשפך הדם, ובהכרח הכוונה רק להזמין את העפר, ולזה אין צריך מעשה.

ותוס' נחלקו עליו וכתבו שאם "יש שם עפר

אין איסור ללבשו ולהכניס עצמו בחיוב ובאונס, אך בכיסי אם לא ישחוט היום יוכל לקיים למחר את הכיסי, ונמצא שבשחיטת יו"ט מבטל מצוותו. וראה בקהילות יעקב [ב"ב י, מנחות כג].

ולהלן [פז א] נוכיח כי כיסי הדם אינה מצוה שחלה רק על הגברא אלא עצם הדם מחייב בכיסי, אף שאינו מתקנו לצורך האדם, ואם כן אף שהוא אנוס ונפטר מחיובו לכסות לא מתקיים חיוב תיקון הדם. אך ציצית מזוזה ומעקה הם חיוב שחל על האדם לתקן את הבגד והבית לצרכו, וכשהוא אנוס לא חל החיוב, וראויים הם לצרכו גם ללא מצוותו.

7. תוס' ביארו שהנידון בסוגיין גם על חטאת העוף שנמלקת, ואף שאין בה שחיטה, כיון שמתירה באכילה לכהנים צריך מקור לפוטרה מכיסי, שלא נאמר בו "שחיטה" אלא "שפיכה", והריטב"א כתב שקדשים מליקתן זו היא שחיטתן, ובכיסי לא נאמר אשר ישחט אלא אשר יאכל, וכל הראוי לאכילה מתחייב בכיסי.

אולם רש"י לעיל [זו, א ד"ה פטור] כתב שלדעת רבי מאיר בסמוך [פה, א] כיסוי נלמד משחטי חוץ שנאמר בהם "שחיטה", אך אינו